

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет музичного мистецтва
Кафедра вокально-хорового мистецтва

ВОКАЛ (ЕСТРАДНИЙ)

Методичні рекомендації до курсу

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Музичне мистецтво)

Рівне – 2024 р.

Рекомендовано до друку кафедрою вокально-хорового мистецтва факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету протокол № 2 від 17 вересня 2024 р.

Рекомендовано до друку навчально-методичною комісією факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету протокол № 10 від 30 жовтня 2024 р.

Рецензенти:

1. Григорчук Ігор Станіславович – канд.пед.наук, доц., завідувач кафедри вокально-хорового мистецтва
2. Швидків Галина Романівна – заслужений працівник культури України, доцент кафедри вокально-хорового мистецтва

Укладач – Бондарчук Алла Ярославівна – канд. пед. наук, доцент кафедри вокально-хорового мистецтва РДГУ

Вокал (Естрадний) : метод. рекомендації до курсу для здобувачів другого (магістер.) рівня вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) / М-во освіти і науки України, Рівненський держ. гум. унів., ф-т муз. мистецтва, каф. Вокально-хорового мистецтва ; [уклад.: А. Я. Бондарчук]. Рівне : РДГУ, 2024. 38 с.

Мета видання: розкрити методологічні, методичні, організаційні і технологічні засади з предмету вокал (Естрадний), вимоги до програми курсу, методичні рекомендації до індивідуальної й самостійної роботи здобувачів, орієнтовний рекомендований репертуар та ін.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024 р.

© Бондарчук А. Я. 2024 р.

Вступ

Вокальна підготовка студентів музично-педагогічних напрямів освіти вищих закладів освіти має свою специфіку, оскільки вже на рівні підготовки магістрів, до фахових компетенцій відноситься володіння вокальною методикою. Змістовою частиною вокальної підготовки є також орієнтація на засвоєння методики роботи з дитячим репертуаром, з вокальними ансамблями різних типів тощо.

Історія розвитку вокального виконавства та педагогіки показує, що протягом багатьох років дослідники намагалися не тільки з'ясувати принципи виховання співака, здійснити їх апробацію, впровадити у систему формування професійних навичок, але й удосконалити організацію всього вокально-педагогічного процесу.

Важливою складовою фахового становлення вокаліста є виконавська підготовка – найбільш складна і багатофункціональна. Адже поряд із вміннями художнього та технічно досконалого відтворення художніх образів твору, співак має володіти виконавськими навичками, що охоплює комплекс естетичних вимірів поведінки, виконавської майстерності, інтерпретаційних умінь тощо.

Останнім часом все більшої популярності у студентів набуває дисципліна «естрадний вокал». Як найбільш демократичний різновид вокального виконавства, естрадний спів займає значне місце у музичній культурі України і все більш приваблює молодь. Однак, практика естрадного співу досить часто недостатньо враховує кращі традиції музичної культури, вокального виконавства. Зі сцени часто спостерігаються випадки неестетичного відтворення музичних образів, що може негативно позначитися на музичному вихованні молоді. Тож, важливим завданням педагога, як транслятора цінностей культури, є формування у студента-вокаліста естетичного смаку, розуміння художніх особливостей естрадного співу, зокрема і прикладом власного виконання кращих зразків сучасної естрадної музики. Особливої ваги набуває здатність магістранта адаптувати

складні технічні прийоми естрадного вокалу до вікових особливостей учнів у закладах середньої освіти.

Проблема формування виконавських навичок студента-вокаліста засобами естрадної пісні зумовлена необхідністю поглиблення науково-педагогічних основ для всебічного розвитку сучасного співака, який може конкурувати із зарубіжними виконавцями володіючи специфічними техніками естрадного співу (мікст, белтінг, субтон, тванг) у поєднанні з принципами вокального здоров'я. Формуванню виконавських навичок вокаліста покликані сприяти спеціальні педагогічні технології, історично усталені, традиційні та новітні методи, правила й принципи організації навчального процесу студента-вокаліста. Важливим є також розуміння того, що продуктивність процесу формування виконавських навичок залежить від уміння студента знаходити способи перетворення наявного в бажане, традиційного – в новаторське, таке, що досі не зустрічалося в фаховому контексті навчання співу.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – підготовка кваліфікованих спеціалістів, здатних до комплексного розв'язання складних завдань у сфері естрадного вокального мистецтва та педагогіки. Вона передбачає формування професійних компетентностей для здійснення освітньої, науково-дослідної, концертно-виконавської та організаційно-управлінської діяльності в закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

Завдання:

– Оволодіння теоретичними основами та новітніми вокальними технологіями естрадного виконавства (методики Estill Voice, SLS, CVT тощо).

– Опрацювання сучасних прийомів звукоутворення: тванг, белтінг, мікст, субтон, фальцет, йодль, фрай (штро-бас), вібрато.

– Формування навичок методичного аналізу дитячого естрадного репертуару та адаптації складних вокальних творів для учнів різного віку.

– Розвиток виконавської культури, сценічної витримки та навичок роботи з технічними засобами (мікрофон, системи моніторингу, цифрові аудіостанції).

– Оволодіння методикою створення та керування учнівським вокальним ансамблем (зокрема шоу-групами).

– Розвиток навичок науково-методичного проєктування вокально-освітнього процесу в сучасних закладах освіти.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль №1.

Тема 1. Анатомо-фізіологічні основи естрадного вокалу та гігієна голосу

1.1. Будова та робота голосового апарату: гортань, голосові складки, резонатори (грудний, ротовий, носовий, головний).

1. Гортань (Larynx) виконує роль «клапана» та первинного джерела звукоутворення. В естрадному вокалі, на відміну від академічного, позиція гортані є мобільною.

Положення гортанні:

- Низьке – дає об'ємний, «темний» звук (джаз, соул).
- Високе – необхідна для технік тванг та белтінг (яскравий, пронизливий звук).
- Нейтральне – основа «мовленнєвої» позиції (Speech Level Singing).

2. Голосові складки (Vocal Folds). Звук виникає внаслідок коливання складок під тиском повітря (ефект Бернуллі).

Типи змикання голосових складок:

- Щільне змикання – характерне для белтінгу.
- Неповне змикання – використовується для прийому субтон, фальцет (спів з придихом).
- Фрай (штро-бас) – розслаблене змикання для отримання найнижчих частот («тріскотіння»).

3. Система резонаторів

Резонатори – це порожнини, які підсилюють звук і надають йому індивідуального забарвлення (тембру).

Грудний резонатор (трахея, бронхи) – надає звуку низьких обертонів, міцності та глибини. Використовується для формування «опори» у нижньому та середньому регістрах.

Ротоглоточний резонатор (ротова порожнина, глотка) – найбільш керований резонатор. Зміна форми рота та положення язика радикально змінює звук.

Носовий резонатор (носоглотка, пазухи). У сучасній естраді використовується для створення назального твангу (посилення польотності звуку). Потрібно розрізняти «назальний резонанс» (корисний) та «гугнявість» (дефект).

Головний резонатор (порожнини черепа). Відповідає за високі обертони, «світло» у звуці та легкість. Необхідний для змішування регістрів (міксту) та виконання високих нот без напруження.

Практичні рекомендації для студентів:

Візуалізація. Використовуйте 3D-атласи анатомії (наприклад, Essential Anatomy 5) для демонстрації учням роботи гортані.

Відчуття. Виконуйте вправи на «свідоме спрямування звуку» в різні резонатори (наприклад, вправа «Мукання» для відчуття маски/носового резонатора).

Гігієна. Пам'ятайте, що будь-який дискомфорт у гортані є сигналом неправильної координації роботи складок та резонаторів.

1.2. Принципи співочого дихання: діафрагмально-реберний тип дихання, поняття «опори дихання» в естрадній манері (на відміну від академічної).

Дихання та опора в естрадному вокалі.

1. **Діафрагмально-реберний тип дихання** (косто-абдомінальний). Цей тип дихання вважається найбільш доцільним для естрадного виконавця, оскільки забезпечує максимальний контроль над об'ємом повітря та його

витратою. Під час вдиху діафрагма опускається, розсуваючи нижні ребра та передню стінку живота. Плечі та верхня частина грудної клітки залишаються спокійними. Дозволяє уникнути перенапруження м'язів шиї та гортані, що є критичним для виконання складних естрадних технік (белтінг, високий мікст).

Вправа «Розширення обруча». Відчуття рівномірного розширення нижнього відділу тулуба на 360 градусів (не лише вперед, а й у боки та спину).

2. Поняття «опори дихання» (*Appoggio*)

Опора – це не статична напруга, а активна взаємодія між дихальною мускулатурою (прес, міжреберні м'язи) та опором голосових складок. В естрадному вокалі опора є більш варіативною та гнучкою.

Характеристика	Академічна манера	Естрадна манера
Тиск повітря	Постійно високий, спрямований на створення об'ємного резонансу	Варіюється від мінімального (субтон) до дуже інтенсивного (белтінг)
Витрата повітря	Економна, «стримана» («гальмування» вдиху).	Може бути свідомо марнотратною (придихові атаки, прийом Breathiness)
Атака звуку	Переважно м'яка або тверда (класична)	Широкий спектр: від екстремально твердої (glottal attack) до субтонової (аспірованої)
Робота м'язів	Стабільна «фіксація» каркасу	Динамічне залучення м'язів залежно від прийому (наприклад, активне втягування живота на драйвових акцентах)

3. Методичні рекомендації

Анкерування (Anchoring). У сучасних методиках (наприклад, Estill Voice Training) опора розглядається як «анкерування» тулуба та шиї. Це залучення великих м'язів спини та грудей для підтримки роботи гортані.

Візуалізація потоку. Замість терміну «тиснути на діафрагму» рекомендується використовувати поняття «керування потоком повітря». Для контролю рівномірності видиху використовуйте вправу зі смужкою паперу або запаленою свічкою (на відстані 10-15 см).

Зв'язок з артикуляцією. В естраді опора тісно пов'язана з мовленнєвою позицією. Студент має вміти зберігати опору під час активної роботи губ та язика, характерної для швидких поп- чи рок-текстів.

Контрольні запитання для самоперевірки:

- 1. Чим відрізняється робота діафрагми під час виконання субтону та белтінгу?*
- 2. Які м'язи-антагоністи беруть участь у створенні співочого опору?*
- 3. Як надмірний підзв'язковий тиск впливає на інтонаційну чистоту (детонацію) в естрадному співі?*

Цей матеріал допоможе студенту сформуванню свідомого ставлення до технічної бази, що є основою професійного довголіття педагога-вокаліста.

1.3. Фізичні властивості звуку: висота, сила, тембр, тривалість. Основи акустики вокалу. Використання програм для аналізу звуку.

1. Розрізняють чотири фізичні властивості співочого звуку

- Висота (Частота коливань, Гц). Визначається швидкістю вібрації голосових складок. Для естрадного магістра важливо розуміти поняття «реєстрових перетинів» та вміти згладжувати їх через керування частотою.
- Сила (Амплітуда коливань, дБ). Залежить від підзв'язкового тиску повітря та щільності змикання складок. В естраді сила звуку не завжди тотожна гучності, оскільки мікрофон дозволяє працювати з мінімальною амплітудою (субтон).
- Тембр (Спектральний склад). Сукупність основного тону та обертонів. Нижні обертони надають «тіла» та глибини. Верхні обертони (висока співоча форманта) надають польотності та яскравості.
- Тривалість. Здатність утримувати стабільний звук на одному диханні, що в естраді часто поєднується з філіровкою (зміною сили звуку на одній ноті).

2. Основи акустики вокалу: Форманти та резонанс

Магістрант повинен володіти теорією формант – посиленних частотних зон спектра:

Мовленнєві форманти дозволяють розрізняти голосні звуки (артикуляція).

Співоча форманта (близько 3000 Гц) забезпечує «прорізність» голосу через інструментальний супровід. В естраді для цього часто використовується техніка твангу.

3. Цифровий аналіз звуку в навчальному процесі

Використання ПЗ дозволяє перетворити суб'єктивне «чую» на об'єктивне «бачу». Рекомендується впроваджувати:

Спектральний аналіз. Програми на кшталт VoceVista Video або InFormant дозволяють бачити гармоніки та форманти в реальному часі. Це допомагає студенту зрозуміти, чи правильно він використовує резонатори.

Візуалізація інтонації. Додатки Singscope або Vocal Pitch Monitor відображають графік частоти звуку, що незамінно для виправлення детонації та роботи над чистим вібрато.

Цифрові аудіостанції (DAW). Використання Ableton Live або Logic Pro для аналізу хвильової форми (Waveform) – візуальний контроль динаміки та атаки звуку.

Практичне завдання для магістранта:

- 1. Записати свій спів (фрагмент пісні) у програмі-аналізаторі.*
- 2. Визначити за спектрограмою наявність високої співочої форманти під час використання прийому «белтінг».*
- 3. Зробити порівняльний аналіз «чистого» звуку та звуку з прийомом «субтон», звернувши увагу на появу акустичного шуму (повітря) у спектрі.*

Методична порада. Сучасний вчитель музичного мистецтва має бути «техно-педагогом», який використовує візуальний фідбек для прискорення навчання учнів у школі, де візуальне сприйняття інформації є домінуючим. Для глибшого вивчення акустики рекомендуємо портал Acoustical Society of America.

1.1. Вокальні регістри та діапазон. Сучасна класифікація естрадних вокальних прийомів (регістр грудний, мікстовий, фальцетний; прийоми тванг, белтінг).

Сьогодні важливо розмежовувати поняття регістра (як механізму роботи голосових складок) та прийому (як способу налаштування резонаторів). Сучасна естрадна педагогіка відходить від суто «відчуттєвого» опису на користь науково обґрунтованих моделей (наприклад, CVT та EVT).

Регістри та сучасні вокальні техніки

1. Вокальні регістри (Механізми змикання голосових складок)

В сучасній вокальній педагогіці прийнято виділяти три основні режими роботи гортані:

- Грудний регістр (Thick folds). Складки короткі та товсті, змикаються всією масою. Звук потужний, багатий на низькі обертони. Це база для більшості естрадних стилів.
- Фальцетний регістр (Thin folds). Складки розтягнуті, тонкі, коливаються переважно краями. Звук легкий, прозорий. В естраді часто використовується як художній прийом («ефірний» звук).
- Мікст (Mixed Voice). Не окремий регістр, а майстерне поєднання (міксування) грудного та головного резонування при стабільному змиканні складок. Дозволяє співати високі ноти з потужністю грудного звуку.

2. Сучасна класифікація основних естрадних прийомів

Тванг (Twang). Механізм утворення – звуження черпало-надгортанної воронки. В результаті отримуємо дуже яскравий, «пронизливий» звук, схожий на дитячий плач або звук «няв». Тванг є «підсилювачем» голосу, який додає польовності без зайвого фізичного напруження.

Белтінг (Belting). Спів у грудному регістрі на високих ділянках діапазону з використанням високої гортані та інтенсивного твангу. В результаті отримуємо потужний «крикоподібний» звук, характерний для мюзиклів та рок-музики. Потребує ідеального контролю дихання; методично

не рекомендується для навчання дітей до мутаційного періоду, при неправильному використанні прийому, можливе пошкодження ГС.

Субтон (Subtone). Спів із неповним змиканням голосових складок, що створює підмішування повітря до звуку. Характерний для поп, джаз, інді-музики. Створює інтимність та емоційну близькість.

Йодль (Yodel). Свідомий, різкий перехід («злам») між грудним та фальцетним регістрами.

3. Розширення діапазону. Методичні поради

Діапазон вокаліста має охоплювати не менше 2–2,5 октав. Робота над ним включає:

- Згладжування «містків» (Passaggi). Ефективним буде використання вправ на вузьких голосних (У, І) для плавного переходу від грудей до міксту.
- Розширення вгору. Оволодіння свистковим регістром (для жіночих голосів) або високим фальцетом (для чоловічих).
- Розширення вниз. Використання прийому Vocal Fry (штро-бас) для добування екстремально низьких нот.

Рекомендовані ресурси для навчання:

- Для візуалізації роботи складок під час різних прийомів використовуйте The Voice Science Podcast або матеріали Complete Vocal Institute (CVI).
- Для підбору репертуару відповідно до діапазону використовуйте базу даних Musicnotes, де можна транспонувати твори в реальному часі.

Сучасний вчитель вокалу - це «вокальний стиліст», який допомагає учневі обрати правильний прийом (белтінг чи субтон) залежно від художнього завдання пісні, не шкодячи при цьому здоров'ю голосу.

1.2. Гігієна та охорона голосу. Профілактика вокальних захворювань, основи фоніатрії для педагога-вокаліста.

Ця тема є критично важливою, оскільки здобувач вищої освіти магістерського рівня спеціальності «Середня освіта» несе відповідальність не лише за свій голос, а й за вокальне здоров'я учнів.

Гігієна, охорона та профілактика у вокальній педагогіці

1. Гігієна голосу – це система правил, що забезпечують витривалість та довголіття голосового апарату. Саме тому, важливо дотримуватися правила «вокального спокою» (мінімум 1 година тиші після інтенсивного співу). Голосові складки потребують системного зволоження (Гідратації). Вокалістам рекомендується підтримувати водний баланс (2–2.5 літра води на добу) та використовувати парові інгалятори (небулайзери) з фізрозчином для безпосереднього зволоження епітелію складок. Уникнення термічних (занадто гаряче/холодне) та хімічних (гостре, кисле, газове) подразників перед виступом.

2. Профілактика вокальних захворювань. Педагог-вокаліст повинен вміти розпізнавати перші ознаки дисфонії (порушення голосу).

Основні загрози в естрадному вокалі:

- Вузлики голосових складок – результат хронічного перенапруження (особливо при неправильному белтінгу).
- Крововиливи на ГС часто стаються через форсований спів під час хвороби.
- ГЕРБ (Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба) – «тихий ворог» вокаліста, коли кислота зі шлунку подразнює гортань, викликаючи ранкову охриплість.

Методи профілактики.

Використання SOVT-вправ. Це найбільш доказовий метод реабілітації та розігріву голосу.

3. Основи фоніатрії для педагога. Педагог має володіти базовим «фоніатричним мінімумом», щоб вчасно спрямувати учня до фахівця – фоніатра чи отоларинголога. При цьому, важливо розуміти, що звичайний отоларинголог лікує інфекції, а фоніатр – функціональний стан складок.

Також сучасний педагог повинен знати сучасні методи діагностики такі як: ендоскопія та стробоскопія. Рекомендується проходити профілактичний огляд у фоніатра мінімум раз на рік (навіть за відсутності скарг).

Мутаційний період та методика роботи з підлітками. Вчитель має знати, коли навантаження слід мінімізувати, щоб не допустити патологічної зміни тембру.

4. Психогігієна та стресостійкість. Голос – це інструмент, що миттєво реагує на психологічний стан. Вивчення технік м'язової релаксації (за Якобсоном або за методикою О. Александровської). Контроль «затисків» - моніторинг напруження м'язів щелепи, шиї та плечового поясу під час співу.

Практичні поради:

- Створіть «Чек-лист вокального здоров'я» для своїх учнів, включаючи правила поведінки під час ГРВІ (категорична заборона співу при ларингіті).
- Використовуйте цифрові додатки для моніторингу навколишнього середовища (вологість повітря в класі має бути 40–60%).
- Ознайомтеся з ресурсами British Voice Association або українськими осередками отоларингології для отримання актуальних протоколів лікування.

Головне завдання педагога – виховати в учня культуру дбайливого ставлення до голосу. «Професійний голос – це здоровий голос».

1.6. Сценічна культура естрадного виконавця. Постава, артикуляція, основи мікрофонної техніки та сценічного іміджу.

Ця тема розглядається як синтез вокальної майстерності, акторської гри та технічної грамотності. Вчитель-музикант має не лише сам володіти сценічною культурою, а й формувати цілісний артистичний образ у своїх учнів.

Сценічна культура естрадного виконавця:

1. Співоча постава та психофізична свобода. Постава трактується не як статична позиція, а як «динамічний баланс», при якому співак повинен

зберігати активну опору навіть під час руху чи танцю. Основна увага спрямована на відсутності затисків у шийно-плечовому поясі та нижній щелепі.

Вправа «Нульова точка» - знаходження центру ваги тіла, що забезпечує вільну роботу діафрагми при будь-яких сценічних переміщеннях.

2. Артикуляція та дикція в естрадному контексті. На відміну від академічного співу, естрадна артикуляція максимально наближена до природного мовлення. В умовах використання мікрофона вибухові приголосні (п, б, т) мають бути акцентованими, але не провокувати «повітряні удари» (попінг). Варто працювати над збереженням індивідуального тембру голосу при активній зміні артикуляційної сітки.

Методична порада. Використовуйте скоромовки в різних естрадних манерах (наприклад, у стилі «реп» або «соул») для розвитку гнучкості голосового апарату.

3. Основи мікрофонної техніки. Мікрофон - це продовження голосового апарату естрадного співака. Студент має оволодіти такими навичками:

- Робота з відстанню. Близько до мікрофона: використання «ефекту близькості» (proximity effect) для субтону та інтимного звучання. Віддалення мікрофона під час форте, белтінгу або високих нот, щоб уникнути перевантаження сигналу (кліпінгу).

- Кут нахилу. Спів «повз» мембрану для зменшення свистячих звуків та пом'якшення атаки.

- Робота з радіосистемами та моніторингом. Розуміння різниці між підлоговими моніторами та In-ear системами (вушними моніторами), що є стандартом сучасності.

4. Сценічний імідж та артистизм. Імідж співака - це візуальна інтерпретація музичного твору. Цілісність образу, відповідність костюма, зачіски та пластики стилістиці пісні (джаз, рок, етно-поп). Робота з глядачем - вміння тримати контакт очима, використовувати жестикуляцію як засіб

підсилення емоційного змісту тексту. Цифровий слід (Digital Image). Для сучасного педагога важливо вчити учнів презентувати себе в соцмережах (Instagram, TikTok) як частину загальної сценічної культури.

Практичні рекомендації:

1. Відеоаналіз. Обов'язковий запис виступу на відео з подальшим розбором міміки, жестів та роботи з мікрофоном.
2. Майстер-клас «Мікрофонна гігієна». Навчіть учнів правильно вмикати/вимикати техніку та поводитися зі стійкою, щоб уникнути технічних накладок на сцені.
3. Використання Stage-технологій. Ознайомлення з базовими налаштуваннями реверберації та еквалізації голосу, щоб співак розумів, як його звук обробляється звукорежисером.

Сценічна культура – це не лише зовнішній вигляд вокаліста, а передусім культура професійної поведінки, що включає повагу до сцени, колег по ансамблю та технічного персоналу. Зразком такої культури має стати сам педагог.

Запитання для самоперевірки

1. *Професійні компетентності вокаліста-педагога. Розкрийте значення вокальних навичок у контексті майбутньої викладацької діяльності в закладах середньої освіти.*
2. *Вокально-технічний аналіз. Специфіка функціонування голосового апарату в естрадній манері (мобільність гортані, робота м'якого піднебіння).*
3. *Типи дихання: чому діафрагмально-реберний тип є оптимальним для естрадного вокалу?*
4. *Атака звуку в естраді: види та вплив на художній образ.*
5. *Взаємозв'язок артикуляції та вокальної позиції в сучасних стилях (поп, джаз, рок).*
6. *Інтонування: методи подолання детонації при використанні технік белтінг та субтон.*

7. Методика роботи над вокальним твором. Етапи технічного та художнього освоєння репертуару.

8. Художньо-виконавська майстерність:

- *Інтерпретація як засіб самовираження магістранта.*
- *Психофізіологічна свобода та основи мікрофонної техніки на сцені.*
- *Сценічна етика та імідж сучасного виконавця.*

Завдання для самостійної роботи

1. Інтонаційний та ритмічний аналіз.

Виконати аналіз ритмічних особливостей обраного твору (синкопи, тріолі, свінг).

Вправа на інтонаційну стійкість: виконання мелодії пісні a cappella з візуальним контролем через додаток-тюнер (наприклад, Singscope).

2. Фонетична адаптація тексту.

Транскрипція іноземного або складного україномовного тексту з урахуванням вокальних позицій (нівелювання «вузьких» голосних, акцентуація приголосних).

3. Методичне фразування.

Скласти схему фразування та логічних наголосів у творі. Визначити точки дихання («цезури») відповідно до змісту та вокальної форми.

4. Творча інтерпретація (Case Study).

Підготувати дві різні версії виконання одного куплету пісні (наприклад, у манері ballad та jazz-funk), використовуючи різні вокальні прийоми.

5. Робота з технічними засобами.

Записати «демо-версію» твору на диктофон, проаналізувати власні помилки в дикції та балансі голосу з фонограмою.

6. Методичний кейс (для вчителя).

Доберіть 3–5 вправ для розв'язання конкретної вокальної проблеми (наприклад, затиснута щелепа), які ви б запропонували учню 7-го класу.

Тема 2. Розвиток базових вокально-технічних навичок естрадного виконавця

2.1. Формування вокального дихання: практичні вправи на освоєння діафрагмально-реберного дихання та «опори» звуку.

Методичний практикум: Формування дихання та опори

1. Базові вправи на розкриття дихального апарату

Мета: активізація нижніх ребер та діафрагми без залучення верхнього плечового поясу.

Вправа «360 градусів». Студент кладе долоні на нижні ребра (з боків та на поперек). Завдання – зробити вдих так, щоб руки розійшлися в сторони та назад.

Методична порада: Використовуйте візуалізацію «повітряної кулі, що роздувається всередині тазу».

Вправа «S-s-s» (Дозований видих). Після повного вдиху студент випускає повітря крізь зуби на звуці «С».

Ціль: Рівномірність повітряного потоку. Для контролю рекомендується використовувати секундомір (норма для студента – 30-45 секунд стабільного звуку).

2. Робота над «опорою» (Appoggio)

Опора в естрадному вокалі – це динамічний опір. Важливо навчити студента не «тиснути», а «підтримувати».

Вправа «Пульсація»: На звуках «ПФ-ПФ-ПФ» або «КХ-КХ-КХ» (коротко, акцентовано) активізувати м'язи черевного преса. Це імітує роботу діафрагми під час виконання швидких естрадних пасажів.

Вправа зі стаканчиком (SOVT-терапія). Спів через вузьку трубочку в склянку з водою (на 1/3 заповнену).

Ефект – створює зворотний тиск, який допомагає складкам змикатися м'яко, а диханню – працювати максимально ефективно. Це золотий стандарт реабілітації голосу.

3. Специфіка естрадної «опори» при різних прийомах

Магістрант має вміти варіювати інтенсивність дихання:

Для субтону – великий об'єм повітря при мінімальному тиску (розслаблена опора).

Для белтінгу – високий підзв'язковий тиск при мінімальній витраті повітря (максимальна анкерівка тіла).

Методичні рекомендації для магістранта-педагога:

Діагностика. Під час роботи з учнем звертайте увагу на «ключичне дихання» (підняття плечей). Це головний ворог естрадного вокалу, що веде до затисків гортані.

Цифрова підтримка. Рекомендуйте учням використовувати мобільні додатки для дихальних тренувань (наприклад, Breathly), щоб виробити автоматизм діафрагмального вдиху.

Зв'язок із фразою. Будь-яка вправа на дихання має завершуватися вокальною фразою. Дихання не існує окремо від звуку.

Контрольне завдання. Розробити комплекс із трьох дихальних вправ для учня 5-го класу, враховуючи ігрову форму навчання (наприклад, «Уяви, що ти здуваєш кульбабку»). Це наповнення забезпечує перехід від теорії до усвідомленої практики, що є ключовим для професійного стандарту вчителя.

2.2. Артикуляційний тренінг: вдосконалення дикції, артикуляції та навичок формування вокалізованих голосних (формантний аналіз).

Ця тема поєднує класичну логопедичну базу з новітніми технологіями акустичного аналізу. В естрадному вокалі артикуляція є ключем не лише до зрозумілості тексту, а й до створення специфічного стилістичного забарвлення.

Артикуляційний тренінг та формантний аналіз

1. Вдосконалення дикції та артикуляції

В естрадному співі артикуляція має бути «активно-природною». На відміну від академічної «купольної» позиції, тут домінує мовленнєва позиція.

Тренінг активності артикуляторів.

Язик. Вправи на звільнення кореня язика (позиція «плаского язика») для уникнення горлового притиску.

Губи. Опрацювання вибухових приголосних [п, б, к, г, т, д] без втрати опори та без зайвого «попінгу» (удару повітря в мікрофон).

М'яке піднебіння. Контроль підняття піднебіння для регулювання назальності (необхідно для техніки Twang).

Вправа «Сценічний скоромовний біт» - виконання скоромовок у ритмічному малюнку сучасної поп-композиції (синкоповано) під метроном.

2. Формування вокалізованих голосних

Голосні – це носії звуку. Потрібно навчитися вирівнювати голосні за тембром, зберігаючи їхню впізнаваність.

Метод нейтралізації. Зближення артикуляції голосних (наприклад, наближення [А] до [О], а [І] до [И]) для досягнення цілісності вокальної лінії на високих нотах.

Специфіка естрадної вимови. Збереження природних дифтонгів та особливостей української фонетики (дзвінкість приголосних у кінці слів) у поєднанні з вокальним стилем.

3. Формантний аналіз

Форманта – це посилена область частот у спектрі голосу. Педагог повинен розуміти, як артикуляція впливає на акустику.

F1 та F2 (Мовленнєві форманти). Залежать від положення язика та розкриття рота. Вони відповідають за те, який саме голосний ми чуємо.

Висока співоча форманта (3000 Гц). Забезпечує «прорізність» голосу.

Практична робота з ПЗ. Використання спектрограм у реальному часі (наприклад, VoceVista або безкоштовних аналізаторів типу Spectroid).

Завдання – змінити положення губ (зробити «посмішку» або «рупор») і побачити на екрані, як змінюється інтенсивність обертонів.

Методичні поради для педагога:

Діагностика затисків. Навчіть учня розрізняти активну артикуляцію (рух губ) від затиснутої щелепи. Використовуйте вправу «Віяло» (спів із розслабленою нижньою щелепою).

Візуалізація. Використовуйте додатки для запису відео з уповільненням, щоб проаналізувати рухи артикуляційного апарату під час складних пасажів.

Стилістична фонетика. Поясніть різницю між артикуляцією в стилі Soul (м'яка, округла) та Rock (гостра, відкрита).

Контрольне завдання. Скласти порівняльну таблицю положення артикуляційних органів для формування гласного [А] в академічній та естрадній манерах.

Цей підхід дозволяє перетворити артикуляцію з механічного повторення скоромовок на свідоме керування акустичними параметрами голосу, що відповідає вимогам вищої музично-педагогічної освіти.

2.3. Динамічний діапазон: освоєння технік співу *piano* та *mezzo-forte* (нефорсований звук), робота над звуковим балансом та філіруванням звуку.

Детальний розбір техніки роботи над динамічним діапазоном.

1. Освоєння *Piano* та *Mezzo-forte* (Нефорсований звук)

Головний секрет співу «тихо» (*piano*) та «помірно голосно» (*mezzo-forte*) полягає не у розслабленні, а в особливій концентрації дихальної енергії.

Активна опора при мінімальному звуці. Тихий звук потребує навіть більшої підтримки діафрагми, ніж гучний. Без опори *piano* перетворюється на «субтон» (шепіт), що втомлює голосові складки.

Висока позиція. Щоб звук не «падав» і залишався польотним, зберігайте відчуття «вокальної маски» (резонування у передній частині обличчя). Це дозволяє звуку бути чутним навіть у великому залі без мікрофона.

Свобода від форсування. Mezzo-forte має досягатися за рахунок збільшення об'єму резонаторів, а не за рахунок тиску на горло. Уникайте «штовхання» звуку м'язами шиї.

2. Звуковий баланс

Це здатність вокаліста зберігати рівномірне забарвлення тембру при зміні гучності або переході між регістрами.

Рівність голосних. Працюйте над тим, щоб голосні (наприклад, «А» та «І») звучали в одній позиції. Це створює відчуття цілісного, збалансованого потоку.

Контроль інтенсивності. Використовуйте вправи на зміну динаміки на одній ноті, щоб навчитися балансувати між грудним та головним резонуванням без різких «перемикань».

3. Філірування звуку (*Messa di voce*)

Це одна з найскладніших вокальних технік, яка полягає у плавному посиленні (*crescendo*) та подальшому ослабленні (*diminuendo*) звуку на одній ноті.

Алгоритм тренування:

- Почніть на ледь чутному *pianissimo* з ідеально чистим інтонуванням.
- Поступово додавайте енергію дихання, розширюючи звук до *forte*.
- Так само плавно повертайтеся назад.

Мета: голос не повинен «хитатися» або змінювати тембр. Це вправа на ювелірне володіння вокальними м'язами.

Практичні поради:

Використання візуалізації. Уявіть, що звук – це струмінь світла, який стає то яскравішим, то м'якшим, але ніколи не згасає повністю.

Технологічна допомога. Для самоконтролю використовуйте вокальні аналізатори або тюнери (наприклад, *Singscope*), щоб бачити стабільність частоти під час зміни динаміки.

Гігієна голосу. Спів у нюансі ріано вимагає великої точності. Якщо ви відчуваєте першіння, це ознака того, що ви «тиснете» на зв'язки повітрям замість того, щоб спирати звук.

Ці техніки допоможуть вам зробити голос гнучким, виразним та витривалим.

2.4. Ритміка та агогіка: розвиток навичок виконання дрібних тривалостей у швидкому темпі (свінгові та фанкові ритми).

Розвиток навичок виконання дрібних тривалостей базується на поєднанні класичного артикуляційного тренування та сучасних ритмічних методик, таких як боді-перкусія та використання спеціалізованих вокальних додатків.

1. Ритміка – Техніка «дрібних штрихів».

Для швидкого виконання фанкових та свінгових фігур важливо мінімізувати амплітуду руху язика та губ.

Складова артикуляція (Scat-склади). Використовуйте склади з твердою атакою для фанку ("da-ba-da-ba", "tak-ki-ta") та м'якші для свінгу ("doo-bah", "doo-bee"). Для швидкості використовуйте техніку "double-tonguing" (чергування складів типу "те-ке"), що запозичена у духових інструментів.

Свінг-відчуття (Swing feel). Сьогодні базою залишається акцент на 2-й та 4-й долі. Практикуйте "swung eighths" (свінговані вісімки), де перша нота пари трохи довша за другу, створюючи пульсацію тріолі.

Фанкова синкопація. Фанк вимагає ідеально рівної "сітки" шістнадцятих. Тренуйтеся співати короткі фрази ("licks") на фоні метронома, що клацає лише на слабкі шістнадцяті частки долі.

2. Агогіка та гнучкість

Агогіка у швидких темпах – це мистецтво "дихання" всередині ритму без втрати загального темпу.

Рухливість та спритність (Agility). Використовуйте вправи на пентатонічні пасажі та блюзову гаму у трьох темпах: повільному (для точності нот), середньому та максимально швидкому.

Управління акцентами. У швидкому темпі неможливо акцентувати кожен ноту. Навчіться виділяти лише опорні точки фрази, дозволяючи дрібним тривалостям між ними "прослизати" за інерцією.

3. Практичні вправи та інструменти

Боді-перкусія. Одночасне плескання ритму руками та спів дрібних тривалостей допомагає інтерналізувати пульс.

Додатки для тренувань. Використовуйте мобільні додатки, такі як Vocal Warmups with Kathleen або iReal Pro для занять під професійні мініусовки з можливістю зміни темпу.

Метод "співаючого інструмента". Уявляйте свій голос як саксофон або барабан. Це допомагає відійти від літературного тексту до чистого ритмічного звуку.

Починайте роботу над технікою з щоденних 15–30 хвилинних сесій, фокусуючись на чистоті артикуляції кожного складу.

2.5. Інтеграція з технічними засобами. Основи мікрофонної техніки під час роботи з концертмейстером (фортепіано) та фонограмою (-1).

Інтеграція вокалу з технічними засобами в сучасних умовах вимагає від виконавця гнучкості у керуванні акустичним простором, залежно від типу супроводу.

1. Робота з концертмейстером (акустичне фортепіано)

При живому супроводі мікрофон виконує роль «підсилювача нюансів», оскільки піаніст може динамічно підлаштовуватися під вокаліста.

Динамічне дистанціювання. Наближайтеся до мікрофона на відстань 2–5 см для інтимних ріано фрагментів, щоб передати деталі тембру. Під час потужних форте відхиляйтеся на 10–15 см, щоб уникнути перевантаження сигналу та спотворень.

Зоровий контакт та розміщення. Встановлюйте мікрофонну стійку так, щоб вона не перекривала огляд концертмейстера. Це критично для синхронності дихання та агогічних змін.

Мінімізація «протікання» (Bleed). Використовуйте мікрофони з кардіоїдною спрямованістю, щоб відсікати прямий звук рояля, який може заважати чистоті вокального треку.

2. Робота з фонограмою (-1)

Фонограма є статичною за темпом та динамікою, тому вокаліст має сам «вписувати» себе у звукове полотно.

Стабільність позиції. На відміну від живого супроводу, фонограма має фіксований рівень гучності. Тримайте мікрофон стабільніше (зазвичай на відстані 15–25 см у студії або 3–5 см на сцені), щоб голос не «провалювався» у міксі.

Ефект близькості (Proximity effect). Використовуйте наближення до мікрофона (менше 3 см), щоб додати голосу «нижньої середини» та глибини, що особливо ефектно звучить у сучасних фанкових чи баладних аранжуваннях.

Моніторинг. Завжди просіть виставити в моніторах баланс, де голос трохи гучніший за фонограму. Це дозволить вам краще контролювати ріано та mezzo-forte без форсування звуку.

3. Технічні основи

Кут спрямування. Направляйте мікрофон до рота під кутом 15–30 градусів або тримайте його трохи нижче рівня губ. Це дозволяє повітряним потокам від вибухових приголосних («П», «Б») проходити повз капсуль, уникаючи неприємних «хлопків».

Правильний хват. Утримуйте мікрофон за корпус, ніколи не закриваючи долонею захисну сітку (капсуль), оскільки це змінює спрямованість мікрофона на «всеспрямовану» і провокує свист (фідбек).

Постава. Налаштовуйте висоту стійки так, щоб не доводилося піднімати або опускати підборіддя. Будь-яке відхилення голови створює затиск у гортані та погіршує вокальну опору.

Змістовий модуль №2

Тема 6. Робота зі звукопідсилюючою апаратурою та сучасні вокальні техніки.

Ця тема має на меті не лише вдосконалення виконавської майстерності здобувачів вищої освіти, а й формування методичної бази для подальшої викладацької діяльності.

1. Робота зі звукопідсилюючою апаратурою та фонограмою (-)

Магістрант повинен оволодіти навичками «звукового дизайну» власного голосу в реальному часі. Робота зі звукопідсилюючою апаратурою вимагає від сучасного вокаліста компетентності не лише у співі, а й у базовій звукорежисурі власного виступу. Це невід'ємна частина професійної підготовки магістрантів.

Основи мікрофонної техніки

Мікрофон – це продовження вашого голосового апарату, а не просто засіб підсилення гучності. При співі в мікрофон важливим фактором є взаємодія з моніторингом. Те, що ви чуєте, визначає те, як ви співаєте. Якісний моніторинг критично важливий. Також дуже важливим є робота зі звукорежисером. Магістрант повинен володіти базовою термінологією для ефективної комунікації. Він повинен ставити чіткі запити. Замість «зроби мені гарний звук», використовуйте конкретні фрази:

- «Мені потрібно більше [назвати інструмент/фонограми] у монітор».
- «Додай мені трохи реверберації (відлуння) у мікрофон».
- «Прибери низькі частоти (Low Cut) на моєму каналі, щоб голос став чистішим».

Практичні вправи для засвоєння матеріалу

Вправа «Світлофор». Виконання однієї фрази трічі: близько до мікрофона (*piano*), на середній відстані (*mezzo-forte*), далеко (*forte*).

Вправа «Плюс/Мінус». Спів під різні фонограми (від легкої балади до щільного фанку), свідомо змінюючи мікрофонну техніку для інтеграції в мікс.

Оволодіння цими навичками перетворює вокаліста з просто співака на повноцінного учасника сучасного музичного процесу.

Мікрофонна техніка є інструмент динаміки. Використання відстані до мікрофона для реалізації нюансів *piano* (максимальне наближення для ефекту присутності) та *forte* (віддалення на 10-15 см для уникнення частотного перевантаження).

При співі під фонограму (-1) особливо важливим є ансамблеве відчуття. Виконавець має сприймати фонограму не як статичний супровід, а як віртуальний оркестр. Важливо навчитися «вспівуватися» в інструментальну фактуру, не форсуючи звук.

Також важливо розвивати синхронізацію внутрішнього пульсу для точного входження в частки, особливо в темпах з дрібною ритмічною сіткою (фанк, R&B).

Моніторинг є однією з найважливіших навичок роботи вокаліста на сцені. Вміння грамотно сформулювати запит звукорежисеру щодо балансу частот (EQ) та ефектів (Reverb/Delay).

2. Розвиток та вдосконалення сучасних вокальних технік.

Сьогодні розвиток сучасних вокальних технік для магістрантів базується на синтезі анатомічно безпечного звуковидобування (EVT, CVT) та стилістичної гнучкості. На другому магістерському рівні акцент зміщується з питання «як це заспівати» на «як це використати для художнього образу».

Ключові напрямки вдосконалення вокальних технік:

1. Управління вокальними режимами та структурами.

Сучасна методика відходить від інтуїтивного співу до свідомого керування гортанням.

Тванг (Twang). Освоєння «гострого» резонансу. Це техніка, що дозволяє голосу звучати максимально яскраво та прорізно без форсування. Важливо навчитися відділяти назальний тванг (спів «у ніс») від орального (з піднятим м'яким піднебінням).

Белтінг (Belting). Вдосконалення потужного звуку на високих нотах. Головна мета – досягнення драйвового звучання грудного регістру без шкоди для зв'язок (з використанням анкеровки/підтримки корпусу).

Соб (Sob). Техніка «плачучого» голосу, що додає емоційної глибини в баладах. Вона допомагає опустити гортань, роблячи звук об'ємним і тембрально багатим.

2. Артикуляційна та ритмічна рухливість

У сучасних стилях (фанк, R&B, інді-поп) голос часто виконує роль інструмента.

- Вокальна мелізматика. Розвиток гнучкості через швидкі пасажі та «ранси» (runs). Потребує ідеального контролю над змиканням зв'язок та гострої координації дихання.

- Перкусивний спів. Використання приголосних як ритмічних акцентів (особливо у фанкових ритмах). Це допомагає синхронізуватися з фонограмою, що має складну частку шістнадцятих.

3. Динаміка та робота з текстурою звуку

- Філірування та Messa di voce. На магістерському рівні це не просто вправа, а засіб виразності. Плавний перехід від субтону (дихального звуку) до щільного змикання (compression) і назад.

- Субтон (Breathiness). Свідоме використання «повітря» у звуці для інтимності мікрофонного співу. Важливо контролювати об'єм повітря, щоб не викликати гіпервентиляцію або пересушування зв'язок.

4. Робота над стилістичною автентичністю

Виконавець має чітко розрізняти технічні прийоми різних жанрів:

- В українській пісні. Поєднання автентичного відкритого звуку (елементи фольк-вокалу) з сучасними поп-прийомами.

- У світовій естраді. Робота над специфічною вимовою та акцентуацією, характерною для англомовного джазу чи соулу (дифтонги, м'які атаки).

Рекомендації для магістрантів:

Аналітичне слухання. Розбір треків світових зірок (напр., Jacob Collier, Snarky Puppy, Jamala) за допомогою спектральних аналізаторів для візуалізації обертонів.

Анкерування (Anchoring). Використання м'язів спини та шиї для стабілізації гортані під час виконання складних технік.

Використання VOCAL FEEL або дзеркал. Для візуального та фізичного контролю положення гортані та м'якого піднебіння.

Рекомендований матеріал для вправ:

- Для мелізматики: вправи Кім Чендлер («Vocalize»).
- Для белтінгу: методики Естель Ландау (Estill Voice Training).
- Для ритміки: боді-перкусія під час виконання вокальних партій.

Техніки для освоєння:

- Тванг (Twang): Додавання яскравості та польотності звуку без зайвих зусиль за рахунок звуження черпало-надгортанної складки.
- Белтінг (Belting): Безпечне виконання високих нот у грудному регістрі (актуально для музиклів та поп-року).
- Мелізматика: Виконання дрібних тривалостей, притаманних соул- та джазовій музиці.
- Філірування (Messa di voce): Майстерне керування диханням для плавного переходу від тихих до гучних нюансів.

Репертуарні рекомендації (Кращі зразки)

Для магістрантів важливо обирати матеріал, що демонструє інтелектуальний підхід до інтерпретації.

Українська естрада (сучасна та ретро-класика). Твори на вірші класиків: (напр., репертуар проєкту «Твоя вірші, мої ноти» Артема Пивоварова) – для роботи над дикцією та фразуванням.

Джаз-фольк інтерпретації. Твори на основі обробок пісень В. Івасюка, І. Поклада (робота над агогікою та стилізацією).

Сучасний інді-поп (Jamala, Онука) – для освоєння мікрофонної субтонної техніки та складної ритміки.

Світова естрада. Класика соулу та фанку: (Stevie Wonder, Aretha Franklin) — для розвитку ритмічної стійкості та мелізматики.

Сучасний джаз-поп (Gregory Porter, Jacob Collier) – для роботи над складним гармонічним слухом та вокальним інструменталізмом.

Методичні поради для самостійної роботи

Відеоаналіз. Запис власних репетицій з мікрофоном для аналізу сценічної подоби та технічних помилок.

Робота з DAW (Digital Audio Workstation). Магістрант має володіти базовими навичками запису голосу в програмах (Ableton, Logic, чи безкоштовний Audacity) для розуміння природи звукового сигналу.

Агогічні вправи. Спів складних ритмічних малюнків без тексту (на склади) під метроном у різних темпах з поступовим прискоренням.

Контрольні вимоги.

Виконання двох творів (один – українською, один – мовою оригіналу), що демонструють володіння різними динамічними відтінками та вільне використання мікрофонної техніки.

Тема 7. Реалізація набутих навичок на сцені.

Реалізація набутих навичок на сцені – це перехід від технічних вправ до створення художнього образу в умовах публічного виступу. Сценічна діяльність вокаліста інтегрує артистизм, технічну впевненість та цифрову грамотність.

Ключові аспекти реалізації навичок на сцені:

1. Психологічна стійкість та досвід «перформансу»

Важливо трансформувати хвилювання в сценічну енергію. Сценічний фокус – це концентрація не на технічних труднощах (як заспівати ноту), а на змісті та надзавданні твору. Якщо техніка відпрацьована до автоматизму в класі, на сцені звільняється ресурс для емоційної імпровізації та агогіки. Також надзвичайно важливим є контакт із аудиторією. Вміння «тримати» зал, використовуючи погляд, міміку та жести, які органічно доповнюють вокальну лінію.

2. Практичне застосування мікрофонної техніки

Сцена вимагає миттєвої адаптації до акустики залу. Динамічне маневрування – це використання мікрофона як «регулятора емоцій». Робота з простором, де рух по сцені не повинен псувати якість звуку. Співак має знати «мертві зони» (де виникає фідбек від колонок) та уникати їх.

3. Взаємодія з партнерами та супроводом

Якщо це виступ з концертмейстером, то потрібно створити єдине дихання. Вокаліст має вести за собою піаніста через агогіку (уповільнення та прискорення), водночас чуйно реагуючи на гармонічні акценти інструмента.

Якщо виступ з фонограмою (-1), то голос має стати частиною аранжування. На сцені важливо не просто «встигати» за мінусом, а наповнювати його своєю енергією, використовуючи ритмічну точність (особливо у фанкових та свінгових треках).

4. Стилiстична цiлiснiсть образу

Реалізація навичок на кращих зразках української та світової естради передбачає. Відповідність жанру. Якщо це сучасна українська пісня (етно-поп), доцільно використовувати елементи фольклорного звуковидобування у поєднанні з сучасним твангом.

Візуальна інтерпретація. Костюм, рухи та світлова партитура мають підсилювати вокальні прийоми. Наприклад, використання субтону часто супроводжується більш статичною, камерною поведінкою на сцені.

5. Самоаналіз та цифрова фіксація (Методичний аспект)

Для магістранта кожен виступ є матеріалом для дослідження. Аналіз відеозапису, оцінка точності виконання дрібних тривалостей та звукового балансу в реальних умовах залу. Робота над помилками, корекція вокальної позиції або мікрофонної техніки на основі почутого в записі.

Для успішної реалізації навичок використовуйте сценічні плани та чек-листи, які допомагають вокалісту підготуватися до виступу системно.

Цей етап є підсумком всього навчального процесу, де технічна підготовка стає фундаментом для вільного мистецького самовираження.

Завдання для самостійної роботи магістрантів

Завдання 1. Технічний тренінг: «Динамічна гнучкість та мікрофонна відстань».

Мета: закріпити навичку керування гучністю через дихання та дистанцію до мікрофона.

Зміст: оберіть вокальну фразу (8 тактів) із репертуарного твору. Запишіть її на диктофон або в DAW (наприклад, BandLab або GarageBand) у трьох варіантах:

Subtone / Piano — мікрофон впритул (1-2 см), активна опора.

Mezzo-forte — мікрофон на відстані 5-7 см, збалансований звук.

Belting / Forte — мікрофон на відстані 15-20 см, вільний купол.

Результат: Аудіозапис та короткий письмовий коментар (селф-аналіз) щодо стабільності дихання в кожному варіанті.

Завдання 2. Ритмічний кейс: «Артикуляція у швидкому темпі»

Мета: Розвиток навичок виконання дрібних тривалостей (фанк/свінг).

Зміст:

Вивчіть скет-соло або фрагмент фанкової пісні (наприклад, із репертуару The Real Group або Jacob Collier).

Відпрацюйте його під метроном, починаючи з повільного темпу (80 bpm), поступово доводячи до оригінального (120-130 bpm).

Використовуйте боді-перкусію (плескання сильної частки), одночасно виконуючи вокальну партію.

Результат: Відеофіксація виконання вправи під метроном.

Завдання 3. Методичний аналіз: «Інтерпретація сучасної української пісні»

Мета: Формування навичок підбору технік під художній образ.

Зміст: Оберіть один твір сучасної української естради (напр., Jamala, Hardkiss, або етно-джазові обробки). Складіть «Виконавську карту твору», де вкажіть:

Які технічні прийоми ви використаєте (тванг, субтон, йодль тощо) у кожній частині (куплет/приспів)?

План роботи з мікрофоном для цього твору (точки наближення/віддалення).

Агогічні акценти (де можливе *rubato*, а де потрібна жорстка ритмічна сітка).

Результат: Текстовий документ (таблиця або схема).

Завдання 4. Робота з фонограмою: «Створення звукового балансу»

Мета: навчитись інтегрувати голос у готову фактуру.

Зміст: запишіть свій голос під фонограму (-1) за допомогою смартфона або комп'ютера.

Зробіть один запис, де голос занадто «тисне» на мікрофон (форсування).

Зробіть другий запис, де голос гармонійно поєднується з інструменталом завдяки правильній мікрофонній техніці.

Результат: Порівняльний аналіз двох записів (виявлення помилок у балансі та частотному сприйнятті).

Завдання 5. Професійна комунікація: «Технічний райдер вокаліста»

Мета: підготовка до професійної концертної діяльності.

Зміст: складіть свій персональний міні-райдер для виступу з концертмейстером або під фонограму. Вкажіть:

Тип мікрофона (динамічний/конденсаторний).

Бажані налаштування моніторингу (що саме ви хочете чути в моніторі).

Необхідні ефекти (Reverb, Delay) та їхню інтенсивність.

Результат: письмовий документ у форматі PDF.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

- Точність інтонування та ритмічна стійкість.
- Свідоме використання вокальних прийомів (без ознак форсування).
- Вміння логічно обґрунтувати вибір технічних засобів для художнього образу

Завдання для підготовки до підсумкового контролю

Підготовка до підсумкового контролю на другому магістерському рівні має підтвердити не лише вашу виконавську майстерність, а й методичну готовність до викладацької та концертної діяльності.

Комплексні завдання для підготовки до підсумкового контролю з дисципліни «Естрадний вокал», структуровані за трьома напрямками: практично-виконавським, теоретично-методичним та техніко-технологічним.

I. Практично-виконавський блок: «Концертна програма»

Завдання: Підготувати та виконати програму з 3-4 творів, що демонструють володіння різними стилями та техніками.

Твір №1 (Українська ретро-класика або сучасний етно-поп): Фокус на дикції, чистоті української вимови та використанні елементів народного звуковидобування в естрадному контексті.

Твір №2 (Світовий хіт у швидкому темпі – фанк, джаз-рок, латино): Фокус на ритмічній стійкості, скет-артикуляції та роботі з дрібними тривалостями.

Твір №3 (Розгорнута балада зі складною драматургією): Демонстрація динамічного діапазону (від subtone до belting), майстерність філірування звуку та володіння агогікою.

Твір №4 (Власний вибір або авторська пісня): Демонстрація індивідуального стилю та артистизму.

II. Теоретично-методичний блок: «Методичний кейс»

Завдання: Підготувати розгорнуті відповіді (або реферат/презентацію) на контрольні питання, що відображають магістерський рівень підготовки.

Порівняльний аналіз сучасних вокальних шкіл: Дайте характеристику методикам Estill Voice Training (EVT) та Complete Vocal Technique (CVT). Як вони допомагають уникнути форсування звуку?

Алгоритм роботи над вокальним твором: Опишіть етапи роботи — від розбору тексту та ритму до фінального шліфування з використанням звукопідсилюючої апаратури.

Методика викладання: Складіть план вокальної розминки для учня з певною проблемою (наприклад, затиснута щелепа або відсутність високих резонаторів), використовуючи вправи на тванг або софт-палети.

Психологічна підготовка: Опишіть методи подолання сценічного стресу та техніки концентрації перед виступом.

III. Техніко-технологічний блок: «Робота з апаратурою»

Завдання: Продемонструвати навички інтеграції з технічними засобами безпосередньо під час виконання.

Мікрофонний перформанс: Продемонструйте вміння «мікшувати» свій голос за допомогою дистанції до мікрофона (робота з ефектом близькості на низьких нотах та віддалення на кульмінаціях).

Налаштування моніторингу: Продемонструйте вміння дати професійні вказівки звукорежисеру (наприклад: «Додайте 250 Гц у монітор», «Приберіть довгий ревербераційний хвіст», «Збалансуйте мій голос відносно фонограми»).

Синхронізація з «мінусом»: Виконання складного ритмічного фрагмента (наприклад, приспіву в стилі R&B) з ідеальною відповідністю до шістнадцятих часток фонограми.

IV. Творчий проєкт (Письмова частина)

Завдання: Підготувати «Виконавський паспорт концертної програми».

Анотація: Короткий історико-стилістичний опис кожного твору.

Технічний аналіз: Перелік вокальних прийомів, що використовуються (напр., такти 12-16 — перехід з фальцету у мікст).

Сценічна концепція: Опис візуального образу, світлової схеми та взаємодії з концертмейстером/публікою.

Критерії оцінювання на підсумковому контролі:

Вокальна техніка: Відсутність затисків, стабільна опора, володіння різними регістрами.

Стилістична грамотність: Відповідність обраних прийомів (мелізмів, атаки звуку) жанру пісні.

Технічна майстерність: Професійне поводження з мікрофоном, відсутність плюзивів та частотних перекосів.

Художня цілісність: Переконливість створеного образу, емоційний вплив на слухача.

Порада: Для підготовки використовуйте запис репетицій на відео. У 2026 році критично важливо бачити себе «з боку» для корекції мікрофонної позиції та сценічної постави. Для аналізу спектра голосу можна скористатися професійним софтом типу Izotope Insight.

ОРІЄНТОВНИЙ РЕКОМЕНДОВАНИЙ РЕПЕРТУАР

1. «Горлиця» – муз. і сл. Л. Остапенко;
2. «Лелеча доля» – муз. І. Карабиця, сл. В. Цілого;
3. «Тільки раз цвіте любов» – муз. В. Івасюка, сл. К. Стельмаха.
4. «Моя земля-моя любов» муз. І. Карабиця, сл. Ю. Рибчинського;
5. «Україна» – муз. і сл. Скрыбін (А. Кузьменко).
6. «Змінити все» – муз. і сл. К. Комар.
7. «Візьми мою любов» – муз. В. Тузика, сл. О. Потапенко;
8. «Повернись» – муз. А. Карпенка, сл. М. Ткача.
9. «Балада про мальви» – муз. В. Івасюка, сл. Б. Гури;
10. «Я про тебе мріять хочу» – муз. Б. Монастирського, сл. О. Вратарьова.
11. «Це моя земля» – муз. О. Поліщук, сл. О. Ткач;
12. «Рідна Україна» муз. І. Зінковська, сл. Н. Яремчук (молод.)
13. «Листопад» – муз. О. Албул, Є. Рибчинський;
14. «Запроси мене у сни» – муз. В. Івасюка, сл. Б. Стельмаха.

15. «Білі лілеї» – муз. О. Злотника, сл. С. Литвина.
16. «Два перстені» – муз. і сл. В. Івасюка;
17. «Квітка розмарія» – муз. О. Пушкаренко, сл. М. Ткач.
18. «В чистім полі» – муз. і сл. С. Доценко;
19. «Музика рідного дому» – муз. О. Злотник, сл. О. Вратарьов.
20. «Спи собі сама» – муз. і сл. А. Кузьменко;
21. «Серця не край» – муз. і сл. О. Майовський.
22. «I can't get started» – V. Duke/I. Gershvin;
23. «Billie Jean» – M. Jackson.
24. «I'm getting sentimental over you» – муз. G. Bassman, сл. N. Washington;
25. «Fallin» – A. Keys.
26. «Mood indigo» – A. Bigard/I. Mills;
27. «The best» – M. Chapman/H. Knight
28. Композиції з мюзиклів Е. Л. Уеббера,
29. Композиції з мюзиклу Г. Татарченка «Біла ворона»,
30. Композиції з мюзиклів «Бурлеск», «Мулен Руж» та ін.
31. Пісні І. Поклада, В. Івасюка, М. Мозгового, О. Пономарьова

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бокоч В. А. До проблеми методики навчання естрадного вокалу / В. А. Бокоч, Л. І. Кузьменко-Присяжна, Л. В. Остапенко. Молодий вчений. № 8(48). 2017. С. 31–34.
2. Вовкун В. В. Мистецтво режисури масових видовищ: підручник / Василь Володимирович Вовкун. К. : НакккіМ, 2015. 356 с.
3. Гмиріна С. В. Постановка концертного номера як засіб фахової підготовки студентавокаліста / С.В. Гмиріна // Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі. 2017. № 2. С. 136-140.
4. Горобець В. П. Проблемні аспекти вокального виконавства в естрадній та академічній манері. Молодий вчений. 2018. № 2 (54). С.501–504.

5. Мельник, М. М. Сольний концерт - популярна форма сучасної естради. Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство. Тернопіль, 2017. № 2 (Вип. 37). С. 153-159.
6. Рось З. П. Особливості роботи з розвитку вокально-виконавської техніки естрадноджазових співаків: навчальний посібник з методичними рекомендаціями / Зоряна Петрівна Рось. Івано-Франківськ : "СІМІК", 2019. с. 66.
7. Семененко І.В., Іваненко М.В., Павлюкова Г.В. Концертний виступ в контексті виконавської діяльності вокаліста. «Молодий вчений» № 11 (51). листопад, 2017 р. Київський національний університет культури і мистецтв. - С. 652-655.
8. Фоломєєва Н. Значення використання сучасних методичних засобів у процесі фахової підготовки вчителя музичного мистецтва / Н. Фоломєєва // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 4. С. 370-380.
9. Фоломєєва Н. А. Значення кавер-версій в контексті виконавської інтерпретації сучасних вокальних творів у процесі фахової підготовки студентів у класі естрадного вокалу / Н. А. Фоломєєва // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. 2018. Вип. 170. С. 127-131.
10. Фоломєєва Н. А. Фахова підготовка студентів до сценічно-виконавської діяльності в класі естрадного співу / Н. А. Фоломєєва // Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2017. Вип. 13. С. 93-98. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2017_13_19
11. Хлистун О. С. Режисура української пісенної естради: стратегії творчості / Олена Сергіївна Хлистун // Вісник КнукіМ. Серія: Мистецтвознавство. 2015. вип. 33. С. 160– 165.

12. Шевченко Н. С. Синтез співацьких манер в українській музиці кінця XX – початку XXI століть : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Одес. нац. муз. акад. імені А. В. Нежданової. Одеса, 2015. 16 с.

Повнотекстові електронні бібліотеки

1. Харківська державна академія культури: <http://c.ac.kharkov.ua>;
2. Національна бібліотека України В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>;
3. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка:
<http://www.korolenko.kharkov.com>;
4. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого: <http://www.nplu.org>.